

УДК 343.9+043+477

DOI: <https://doi.org/10.32631/v.2025.2.20>

Дмитро Сергійович Мельник,

кандидат юридичних наук, доцент,

Міжнародний класичний університет імені Пуліпа Орлика

(м. Миколаїв),

кафедра права (доцент);

 <https://orcid.org/0000-0002-1497-950X>,

e-mail: d-melnik@ukr.net

АКТУАЛЬНІ ПРОБЛЕМИ НОРМАТИВНО-ПРАВОВОГО РЕГУЛЮВАННЯ ЗАПОБІГАННЯ ПРАВОПОРУШЕННЯМ В УКРАЇНІ: ПОТРЕБИ ВДОСКОНАЛЕННЯ

У статті висвітлено актуальний стан правового регулювання запобігання злочинам та іншим правопорушенням в Україні, визначено наявні проблемні аспекти правозастосування та окреслено потреби в його вдосконаленні. На сьогодні в державі відсутній спеціальний закон, який би регламентував питання запобігання правопорушенням; значна частина організаційних аспектів цієї діяльності врегульована підзаконними нормативно-правовими актами. Як наслідок, у практиці запобігання правопорушенням виникають проблеми: діяльність правоохоронних органів орієнтована не на усунення причин і умов злочинності, а на реагування на вже вчинені правопорушення, що зумовлює переважне застосування репресивних заходів. Зроблено висновок про необхідність невідкладного ухвалення закону про засади запобігання правопорушенням, а також підзаконних нормативно-правових актів загальнодержавного та відомчого рівнів, спрямованих на його реалізацію, і забезпечення належного механізму їхнього впровадження.

Ключові слова: злочини, правопорушення, запобігання, нормативно-правове регулювання, проблеми, вдосконалення.

Оригінальна стаття

Постановка проблеми

Динаміка розвитку криміногенної ситуації в умовах правового режиму воєнного стану та зростання рівня злочинності, що є джерелом сукупності реальних і потенційних загроз для національної безпеки, вимагає організації адекватної протидії на загальнодержавному рівні.

Науковці за результатами дослідження «Злочинність в Україні у повоєнний період: кримінологічні прогнози та заходи запобігання» (держ. реєстр. № 0124U005211) констатують істотне зростання загального рівня злочинності (на 48 %) протягом 2021–2023 років, зокрема: кримінальних правопорушень проти миру, безпеки людства і міжнародного правопорядку – у 247 разів; військових правопорушень – у 49 разів; правопорушень із застосуванням зброї й боєприпасів –

у 43 рази; правопорушень проти основ національної безпеки – у 12 разів; правопорушень проти життя і здоров'я особи – на 89,5 %; правопорушень, учинених військовослужбовцями, – на 62,2 %; правопорушень проти громадської безпеки – на 22,9 % [1].

Протидія злочинності набуває нового змісту в контексті орієнтації суспільства на законність як основоположний принцип життєдіяльності. Відповідно держава має достатньо усвідомлювати небезпеку злочинності, а її уповноважені органи забезпечувати ефективне запобігання правопорушенням.

Запобігання вважають найефективнішим видом протидії загрозам у сфері національної безпеки, що пояснюється підвищеним рівнем суспільної небезпеки загроз, спричинених явищами та чинниками, які нерідко призводять до невідомних наслідків [2, с. 30]. Запобіжні заходи дають змогу своєчасно локалізувати, нейтралізувати або ліквідувати загрози життєво важливим цінностям, що становлять сферу національної безпеки України [3, с. 31].

Зважаючи на складну військову, суспільно-політичну та економічну ситуацію, зумовлену збройною агресією РФ проти України, знищенням військами країни-агресора об'єктів критичної інфраструктури, систем життєзабезпечення й цивільного населення, вкрай важливо, щоб система заходів протидії злочинності в умовах воєнного стану включала не лише репресивну, а й запобіжну складову. Такі заходи мають сприяти виявленню та усуненню причин і умов правопорушень, а також чинити необхідний превентивний вплив на осіб, схильних до їх учинення, у межах правового поля.

Стан дослідження проблеми

Проблематика запобігання злочинам розроблялася ще в попередні історичні періоди та згодом активно досліджувалася в Україні такими вченими, як Г. Аванесов, В. Батиргарєєва, В. Глушков, В. Голіна, В. Дробот, А. Жалінський, А. Закалюк, В. Зеленецький, О. Литвак, Ф. Лопушанський, Г. Мінковський, І. Туркевич, В. Філонов та ін. Цими науковцями було запропоновано теоретичні підходи до визначення об'єкта, цілей, завдань, структури, видів, рівнів, форм здійснення та суб'єктів запобігання правопорушенням тощо. Окремі аспекти нормативно-правового регулювання запобігання правопорушенням і його вдосконалення в різні періоди досліджували у своїх роботах К. Бугайчук [4], С. Денисов [5], С. Кавун [6], О. Кальман [7], В. Комаров [8], Н. Лесько [9], О. Литвинов [10], А. Марієнко [11], Г. Новицький [3], Й. Осецький [3; 12], О. Остапенко [13], В. Філонов [14], А. Юрасов [5] та ін.

Попри це, формування теоретичних засад запобігання злочинам та іншим правопорушенням досі не завершене. Правове забезпечення

цієї діяльності має багатогранний, міжгалузевий характер, що істотно ускладнює її здійснення в межах єдиної, чітко визначеної системи.

Отже, чинне нормативно-правове регулювання у сфері запобігання правопорушенням в Україні, а також проблеми реалізації відповідних правових норм потребують ретельного наукового аналізу й подальшого вдосконалення. Для цього доцільним є пошук оптимального варіанта вирішення шляхом застосування прийомів систематизації (кодифікації, інкорпорації) правового матеріалу.

Мета і завдання дослідження

Метою статті є обґрунтування потреби завершення формування та вдосконалення наявного нормативно-правового регулювання запобігання правопорушенням. *Завданням* дослідження є аналіз змісту чинного нормативно-правового регулювання у цій сфері, виявлення наявних проблемних питань, визначення шляхів їх розв'язання, формулювання відповідних висновків і окреслення напрямів подальших наукових розвідок.

Наукова новизна дослідження

Досліджено актуальні потреби покращення нормативно-правового регулювання запобігання правопорушенням в умовах повномасштабної військової агресії рф.

Виклад основного матеріалу

Здійснений аналіз практики протидії злочинності в Україні дає підстави зробити висновок про зосередженість такої діяльності не на виявленні причин і умов її існування, а на наслідках протиправної поведінки (кінцевих результатах), унаслідок чого вона здебільшого здійснюється шляхом застосування репресивних заходів – виявлення, припинення та розкриття злочинів. Водночас запобігання правопорушенням усе ще недостатньо інтегроване у практичну діяльність вітчизняних правоохоронних органів. Дослідники відзначають архаїчність чинної моделі запобігання злочинам в Україні, що проявляється у рефлексивному підході – реагуванні на вже вчинені правопорушення замість їхньої профілактики, яка є значно ефективнішою та економічно доцільнішою для держави [1, с. 371].

Головною причиною є відсутність в Україні необхідного й достатнього законодавчого підґрунтя для запобігання правопорушенням, адекватного сучасному рівню злочинності та загрозам національній безпеці, які вона породжує. Адже чітке правове регулювання всіх видів і форм запобігання злочинності має принципове значення для ефективної організації цієї діяльності [15, с. 446].

Спроби розкрити й обґрунтувати зміст діяльності із запобігання правопорушенням неодноразово здійснювалися кримінологами як у

попередні періоди, так і після здобуття Україною незалежності. Проте різноманіття підходів, застосованих як у теорії адміністративного та кримінального права, кримінології й оперативно-розшукової діяльності, так і в чинному законодавстві, засвідчує відсутність єдності в розумінні сутності та структури запобігання правопорушенням. Це, своєю чергою, негативно впливає на ефективність правового регулювання та реалізації відповідних заходів компетентними суб'єктами.

Заслужують на увагу й спроби дослідників розкрити зміст запобіжної діяльності в контексті забезпечення державної та національної безпеки. Так, дослідники проблем забезпечення національної безпеки нині розглядають запобігання як «функціонально-діяльнісну систему, що забезпечує комплексне поєднання загальнофілософських засад аналізу соціальних систем із сучасними апробованими методиками (науковими дослідженнями. – Д. М.), зокрема теорії систем, кримінології, кримінального права, державної безпеки та інших галузей знань» [16, с. 67].

Доцільність такого підходу фахівці обґрунтовують природно-правовою зумовленістю соціальної потреби в запобіганні суспільно небезпечним проявам, її нормативним закріпленням у чинному законодавстві; якісною та функціональною відмінністю запобігання від інших складових протидії злочинності, передусім припинення й розкриття; а також динамічним характером запобігання як системної діяльності, здатної до розвитку та адаптації [3, с. 32].

Саме динамічність запобігання як системи дає змогу суспільству, державі та її уповноваженим органам розвивати й посилювати ті елементи цієї діяльності, які необхідні для своєчасного недопущення реалізації виявлених загроз і відвернення шкоди інтересам національної безпеки.

Водночас принципово важливим є системний вплив на причини й сприятливі умови, що породжують такі загрози, а також на негативні риси особистості правопорушників, дії яких призводять до виникнення цих загроз. При цьому основна увага зосереджується не на превентивній репресії щодо осіб, чия поведінка має ознаки потенційної небезпеки, а на захисті життєво важливих цінностей Українського народу шляхом нейтралізації потенційно небезпечних ситуацій за їх участі [3, с. 33].

На переконання більшості вітчизняних і зарубіжних кримінологів, змістом запобіжної діяльності будь-якого суб'єкта забезпечення національної безпеки має бути формування за допомогою притаманних йому методів і засобів певних умов, необхідних для виникнення та розвитку соціально-позитивних ситуаційних систем. Це зумовлено тим, що правопорушення є наслідком системного взаємовпливу

зовнішніх причин і сприятливих умов, які формують життєву ситуацію з домінуванням асоціальних або інших негативних рис особистості суб'єкта. При цьому конкретна криміногенна ситуація розглядається як результат розвитку асоціального процесу, обмеженого в часі інтенсивністю дії зазначених чинників.

Головні положення та принципи, що визначають спрямованість діяльності із запобігання правопорушенням, закріплені в ратифікованих Україною міжнародно-правових актах, зокрема: Керівних принципах в галузі попередження організованої злочинності та кримінального правосуддя, прийнятих на VIII Конгресі ООН з попередження злочинності та поводження з правопорушниками; Резолюції IX Конгресу ООН з попередження злочинності та поводження з правопорушниками; Віденській декларації про злочинність і правосуддя: відповіді на виклики XXI століття; конвенціях ООН та ЄС щодо протидії міжнародним злочинам і злочинам міжнародного характеру; Стратегії ОБСЄ з протидії загрозам безпеці і стабільності в XXI столітті та ін.

На національному рівні законодавчі засади діяльності із запобігання правопорушенням визначені Конституцією України, Кримінальним, Кримінальним процесуальним та Кримінально-виконавчим кодексами України, Кодексом України про адміністративні правопорушення, законами України «Про національну безпеку України», «Про запобігання корупції», «Про засади державної антикорупційної політики в Україні на 2021–2025 роки», «Про контррозвідувальну діяльність», «Про оперативно-розшукову діяльність», «Про організаційно-правові основи боротьби з організованою злочинністю», «Про боротьбу з тероризмом», «Про Національну поліцію», «Про прокуратуру», «Про Службу безпеки України» та іншими актами законодавства.

На реалізацію відповідних законодавчих положень свого часу також були спрямовані Концепція Державної програми профілактики правопорушень на період до 2015 року, схвалена розпорядженням Кабінету Міністрів України від 29 вересня 2010 року № 1911-р (втратила чинність), Концепція реалізації державної політики у сфері профілактики правопорушень на період до 2015 року, схвалена розпорядженням Кабінету Міністрів України від 30 листопада 2011 року № 1209-р, План заходів з виконання Концепції реалізації державної політики у сфері профілактики правопорушень на період до 2015 року, затверджений постановою Кабінету Міністрів України від 8 серпня 2012 року № 767, які, вочевидь, потребують оновлення, та інші підзаконні нормативно-правові акти.

Водночас наявні проблемні аспекти у практиці запобігання злочинам та іншим правопорушенням, що здійснюється правоохоронними органами України, свідчать про відсутність на сьогодні ефективного й достатнього правового поля, яке б повно й системно регламентувало

цю сферу правозастосовної діяльності. Дослідники зазначають відсутність системності, нестабільність норм, що стосуються запобігання правопорушенням, а також численні прогалини, зумовлені стрімким розвитком нових форм злочинності [17, с. 515–516; 18, с. 352–353].

Серед проблемних питань слід виокремити особливості правового регулювання, порядок вибору і використання видів, форм та методів запобігання, реалізації кінцевого задуму та подальшого контролю за розвитком і змінами криміногенної обстановки (поведінки осіб) у зв'язку з ужитими заходами запобігання.

Сьогодні серед державних органів відсутній усталений підхід до розуміння сутності та складових діяльності із запобігання правопорушенням. Це зумовлює брак єдиної термінології (вживаються різні поняття: «запобігання», «попередження», «превенція», «профілактика» тощо), а також відсутність чіткого порядку вибору заходів і механізмів ефективного впливу на злочинність, окремі її види та групи правопорушень [19, с. 372].

Ця невизначеність певною мірою позначилася й на позиції законодавця під час розроблення проєктів спеціального закону, спрямованого на врегулювання наявних проблемних питань. Зокрема, з 1991 року в Україні були підготовлені п'ять проєктів законів щодо запобігання злочинності, зокрема: «Про профілактику злочинів» (1991), «Про профілактику злочинів» (1995), «Про профілактику злочинності» (1998), «Про соціальну профілактику правопорушень в Україні» (1999), «Про профілактику правопорушень» (2006), проте жоден із них не був ухвалений. Отже, досі в Україні відсутній спеціальний закон про запобігання правопорушенням, відповідна державна програма на середньострокову перспективу та план її реалізації.

Наразі вітчизняне законодавство не визначає об'єкт запобіжного впливу – правопорушення, злочин чи злочинність загалом. Також недостатньо чітко окреслені підстави для застосування заходів запобіжного впливу, що нерідко призводить до нераціонального використання ресурсів і зосередження уваги на малозначущих фактах. Види, форми та методи запобігання залишаються недостатньо диференційованими, внаслідок чого перевага надається окремим заходам на шкоду іншим. Крім того, досі не встановлено єдині вимоги до документування таких заходів і процесуального оформлення зібраних матеріалів [20, с. 113].

Також типовою для практики запобігання правопорушенням є ситуація, коли різні державні органи тлумачать цю діяльність на власний розсуд у зв'язку з відсутністю спеціального закону, який би її врегулював. Наслідком цього є поява численних підзаконних нормативно-правових актів – державних концепцій, програм профілактики (попередження) правопорушень, у яких завдання, форми та

методи запобігання визначаються відповідно до наявних організаційних і ресурсних можливостей [19, с. 373]. Значна частина організаційних питань у сфері запобігання правопорушенням регулюється не законом, а підзаконними відомчими нормативними актами (наказами, інструкціями, розпорядженнями тощо). У таких документах форми й засоби діяльності часто окреслено загально, а прийоми, способи й тактика їх застосування зазвичай залишаються на розсуд виконавців [21, с. 151].

Окрім недостатнього нормативно-правового регулювання, у діяльності вітчизняних правоохоронних органів із запобігання правопорушенням існує низка проблем, пов'язаних із безпосереднім її здійсненням. Вони негативно впливають на кінцевий результат та загалом знижують ефективність відповідної роботи.

Зокрема, досі не визначено чітку систему державних органів, відповідальних за здійснення запобіжної діяльності в країні, а також не встановлено єдиного порядку її реалізації. Тривале недофінансування державних програм у цій сфері та брак необхідних ресурсів у правоохоронних органів також істотно позначаються на їхній спроможності ефективно діяти в умовах воєнного стану [22, р. 469]. Як наслідок, діяльність із запобігання правопорушенням часто має ситуативний характер і здійснюється лише в мінімально необхідному обсязі.

На ефективність запобігання правопорушенням з боку правоохоронних органів держави істотно впливає недостатній рівень професійної підготовки залучених співробітників. Це часто зумовлює незадовільні результати, оскільки значна частина працівників не має належної спеціальної підготовки, передусім у сфері виховного та психолого-педагогічного впливу [21, с. 151]. Водночас не можна виключати імовірності зловживань або порушень законодавства з боку самих правоохоронців у процесі реалізації правозастосовної діяльності.

Враховуючи викладене, вже давно назріла необхідність завершити формування правових засад запобігання правопорушенням шляхом ухвалення в Україні спеціального закону (наприклад, про основи запобігання правопорушенням). Такий нормативно-правовий акт має закріпити єдиний підхід до розуміння змісту та складових діяльності із запобігання правопорушенням усіма державними органами, а також докладно врегулювати цю сферу на загальнодержавному рівні. На важливість ухвалення такого закону вже неодноразово звертали увагу як дослідники [8, с. 210; 21, с. 151], так і органи державної влади. На переконання кримінологів, такий нормативний акт сприятиме уніфікації вітчизняного законодавства у сфері запобігання правопорушенням і підвищенню його значущості [18].

Закон має унормувати мету, завдання, засади, принципи та рівні запобігання правопорушенням; визначити об'єкти та підстави

здійснення запобіжної діяльності, суб'єктів запобігання, їхні права й обов'язки, порядок взаємодії між ними та контроль за їхньою діяльністю. Необхідно також детально регламентувати види, форми й методи запобігання; порядок здійснення запобіжних заходів і правові наслідки їх застосування; права й обов'язки осіб, на поведінку яких спрямовано запобіжний вплив [19, с. 373]. Окремо закон має передбачати компенсаторні механізми залучення громадян і організацій до запобіжної діяльності; систему страхування збитків або шкоди, завданої під час проведення відповідних заходів і пов'язаних із ними дій. Важливо також докладно врегулювати порядок документального оформлення заходів запобігання, гарантії законності під час їх здійснення, мету і зміст показників обліку таких заходів як на державному, так і на відомчому рівнях [22, р. 471].

Крім того, у законі слід передбачити необхідність проведення кримінологічної експертизи проєктів загальнодержавних і відомчих нормативно-правових актів та рішень органів державної влади у сферах оборони, безпеки, правопорядку, соціально-економічної політики, які можуть спричинити побічні криміногенні наслідки, а також обов'язковість урахування результатів такої експертизи під час ухвалення відповідних рішень.

Зосередження правових норм про запобігання правопорушенням в окремому нормативному акті з перспективою формування відповідної галузі права сприятиме систематизації та вдосконаленню превентивного законодавства й практики його застосування.

Водночас на шляху ухвалення спеціального закону можуть виникнути низка перешкод, серед яких фахівці виокремлюють: недостатній рівень гармонізації суспільних відносин у державі; неготовність уповноважених суб'єктів запобіжної діяльності, передусім співробітників правоохоронних органів, з огляду на матеріальні, моральні та професійні чинники; а також низький рівень усвідомлення суспільної потреби в такій діяльності. Це, зокрема, проявляється в нерозумінні пов'язаних із нею понять і поляризації суспільних поглядів щодо доцільності запобіжних заходів [5, с. 40].

Також предметом фахових і громадських дискусій, що супроводжують розроблення спеціального закону, стали профілактичні заходи, передбачені окремими законопроектами. Їх реалізація на практиці могла б призвести до невинновданого розширення повноважень правоохоронних органів держави та порушення прав громадян, зокрема у випадках примусового приводу осіб на профілактичні бесіди без наявності достатніх підстав, або прав юридичних осіб, наприклад шляхом втручання у фінансово-господарську діяльність. Серед причин, що перешкоджають ухваленню відповідного законопроекту, фахівці також називають тривалі фінансові труднощі, пов'язані з

обмеженими можливостями місцевих і державного бюджетів фінансувати запобіжну діяльність, а також відсутність чітко визначеного порядку такого фінансування на рівні законодавства [9, с. 231–232].

Одночасно з ухваленням спеціального закону слід удосконалити регулювання запобіжної діяльності в галузевому законодавстві, а також у низці нормативно-правових актів, які визначають повноваження суб'єктів цієї діяльності. Зокрема, важливим є системне та послідовне вдосконалення нормативно-правових актів у частині запобігання злочинам з урахуванням впливу ключових суспільних процесів, що детермінують рівень злочинності в країні. Така робота має ґрунтуватися на аналізі тактичного співвідношення кількісних і якісних характеристик об'єктів профілактичного впливу, а також можливостей і ресурсів, які залучаються для реалізації відповідних запобіжних заходів [21, с. 151].

Наступним кроком має стати розроблення механізму реалізації положень відповідного закону у вигляді постанови Кабінету Міністрів України або іншого урядового акта, який регулюватиме діяльність суб'єктів запобігання правопорушенням і міститиме докладні алгоритми її організації та забезпечення [8, с. 211].

Так, одним із можливих варіантів такого документа може бути загальнодержавна програма профілактики правопорушень на п'ятирічний період, а також відповідний план виконання передбачених у ній заходів. Водночас слід враховувати, що така програма потребуватиме належного фінансового забезпечення, адже жодна з програм профілактики правопорушень, ухвалених за роки незалежності України, не була реалізована саме через відсутність відповідного фінансування [7].

Однак українському суспільству слід позбутися ілюзії, що чергове ухвалення навіть якісного закону автоматично вирішить усі наявні проблеми. Адже реалізація закону залежить передусім від людей, які його застосовуватимуть, а отже, кінцевий результат визначатиметься рівнем їхнього професіоналізму та доброчесності. Водночас кожен суб'єкт протидії злочинності має свої внутрішні проблеми. Найгостріше вони виявляються в діяльності органів внутрішніх справ, зокрема Національної поліції України. У перехідний період після створення цього правоохоронного органу, з огляду на низку об'єктивних і суб'єктивних причин, спостерігається помітне зниження професійного рівня працівників, безпосередньо залучених до запобігання правопорушенням. Процес професійної підготовки та виховання співробітників правоохоронних органів потребує постійного вдосконалення. Саме тому необхідно систематично й наполегливо працювати над помилками, щоб забезпечити належну якість виконання запобіжної діяльності [23, с. 335].

Висновки

Сучасне нормативно-правове регулювання діяльності державних органів у сфері запобігання правопорушенням є недосконалим і потребує невідкладного оновлення з урахуванням актуальних потреб правозастосовної практики, наявних наукових розробок і законотворчих напрацювань. Нині правоохоронні органи надають пріоритет репресивним заходам, тоді як запобігання правопорушенням не приділяється належної уваги: відповідна діяльність здійснюється не системно, ситуативно та лише в мінімально необхідному обсязі, залишаючись недостатньо інтегрованою в практику. У зв'язку з цим актуальною є потреба в ухваленні закону про основи запобігання правопорушенням, який має визначити загальні напрями, форми та методи запобіжної діяльності, коло її суб'єктів та їхній правовий статус, а також критерії оцінки ефективності цієї роботи. Закон також має стати підґрунтям для ухвалення підзаконних нормативно-правових актів загальнодержавного та відомчого рівнів, які забезпечать його практичну реалізацію. Розроблення такого ґрунтового законодавчого акта є одним із ключових завдань у формуванні прогресивної системи протидії злочинності в Україні. Водночас формування правових основ цієї системи має спиратися на ретельний кримінологічний аналіз сучасної криміногенної ситуації, що істотно трансформувалася в умовах повномасштабної збройної агресії РФ проти України. Крім того, постійного вдосконалення потребує процес професійної підготовки та виховання правосвідомості співробітників правоохоронних органів як ключового чинника ефективності запобіжної діяльності.

Список бібліографічних посилань: 1. Колодязний М. Г. Прогнозування злочинності як сучасний ренесанс кримінологічного знання // Актуальні проблеми приватного та публічного права : матеріали VII Міжнар. наук.-практ. конф., присвяч. 96-річчю від дня народження член.-кор. НАПрН України, акад. Міжнар. кадрової акад., заслуж. діяча науки України, д-ра юрид. наук, проф. О. І. Процевського (м. Харків, 28 берез. 2025 р.) / Харків. нац. пед. ун-т ім. Г. С. Сковороди. Харків, 2025. С. 368–371. 2. Туркевич І. К. Запобігання корупції: проблеми та шляхи удосконалення // Боротьба з корупцією: міжнародний досвід і його актуальність для України : матеріали наук.-практ. конф. (м. Київ, 12 груд. 2002 р.) / Нац. акад. Служби безпеки України. Київ, 2003. С. 30–32. 3. Новицький Г. В., Осецький Й. П. Зміст контррозвідувальної діяльності як складової забезпечення національної безпеки України. *Збірник наукових праць Національної академії Служби безпеки України*. 2008. № 21. С. 31–39. 4. Бугайчук К. А. Адміністративні проступки: сутність та організаційно-правові заходи їх профілактики : автореф. дис. ... канд. юрид. наук : 12.00.07. Харків, 2002. 20 с. 5. Денисов С. Ф., Юрасов А. В. Розвиток спеціального законодавства з питань запобігання злочинності в Україні.

Держава та регіони. Серія: Право. 2009. № 4. С. 35–42. **6.** Кавун С. М. До проблеми профілактичної (попереджувальної) роботи підрозділів кримінальної міліції. *Форум права.* 2013. № 2. С. 180–184. URL: http://nbuv.gov.ua/j-pdf/FP_index.htm_2013_2_29.pdf (дата звернення: 14.05.2025). **7.** Кальман О. Г. Що протиставити злочинності? // ZN,UA : сайт. 06.03.2009. URL: https://zn.ua/ukr/LAW/scho_protistaviti_zlochinnosti.html (дата звернення: 14.05.2025). **8.** Комаров В. А. Діяльність центрів зв'язків з громадськістю ОБС України щодо зміцнення правопорядку та профілактики правопорушень: організаційно правові питання : монографія. Луганськ : РВВ ЛДУВС, 2007. 287 с. **9.** Лесько Н. В. Проблеми правового регулювання профілактики правопорушень в Україні. *Вісник Національного університету «Львівська політехніка».* Серія: *Юридичні науки.* 2014. № 807. С. 231–235. **10.** Литвинов О. М. Сучасні проблеми управління профілактикою злочинів в Україні : монографія. Херсон : Олді-плюс, 2003. 312 с. **11.** Марієнко А. Індивідуальне запобігання злочинам органами внутрішніх справ у системі протидії злочинності: сучасний стан проблеми. *National Law Journal: Theory and Practice.* 2014. No. 3. Рр. 192–197. **12.** Осецький Й. П. Запобігання злочинам у сфері державної безпеки і деякі проблеми його нормативного регулювання. *Державна безпека України.* 2004. № 2 (2). С. 71–76. **13.** Остапенко О. І. Профілактика адміністративних правопорушень (адміністративно-правовий аспект). Львів : Львів. ін-т внутр. справ при Укр. акад. внутр. справ, 2001. 155 с. **14.** Филонов В. П. Состояние, причины преступности в Украине и её предупреждение : монография. Донецк : Донеччина, 1999. 640 с. **15.** Карлаш Р. Ю. Сучасні напрями профілактики професійної злочинності в Україні. *Форум права.* 2011. № 1. С. 442–447. URL: http://nbuv.gov.ua/j-pdf/FP_index.htm_2011_1_71.pdf (дата звернення: 14.05.2025). **16.** Новицький Г. В. Забезпечення національної безпеки: системно-функціональний аналіз. *Науковий вісник Національної академії Служби безпеки України.* 2006. № 24. С. 66–67. **17.** Калініна А. В. Кримінологічне законодавство України в умовах глобалізації // Кримінально-правове забезпечення сталого розвитку України в умовах глобалізації : матеріали Міжнар. наук.-практ. конф. (м. Харків, 12–13 жовт. 2017 р.) / редкол.: В. Я. Тацій (голова), В. І. Борисов (заст. голови) та ін. Харків : Право, 2017. С. 513–516. **18.** Гусаров С. Кримінологічне законодавство // Українська кримінологічна енциклопедія / за заг. ред. В. В. Чернея, В. В. Сокурєнка ; упоряд. О. М. Джужа, О. М. Литвинов ; Харків. нац. ун-т внутр. справ ; Нац. акад. внутр. справ ; Кримінолог. асоц. України. Харків : Золота миля, 2017. С. 352–353. **19.** Мельник Д. С. Щодо актуальних проблем нормативно-правового регулювання запобігання правопорушенням // Актуальні проблеми приватного та публічного права : матеріали VII Міжнар. наук.-практ. конф., присвяч. 96-річчю від дня народження член.-кор. НАПрН України, акад. Міжнар. кадрової акад., заслуж. діяча науки України, д-ра юрид. наук, проф. О. І. Процевського (м. Харків, 28 берез. 2025 р.) / Харків. нац. пед. ун-т ім. Г. С. Сковороди. Харків, 2025. С. 371–375. **20.** Мельник Д. С. Сучасні проблеми нормативно-правового регулювання

запобігання злочинам та іншим правопорушенням у сфері нелегальної міграції. *Державна безпека України*. 2010. № 18. С. 109–115. **21.** Павленко С. О. Тактика запобігання злочинам // *Кримінологічна теорія і практика: досвід, проблеми сьогодення та шляхи їх вирішення : матеріали міжвуз. наук.-практ. круг. столу* (м. Київ, 21 квіт. 2018 р.) / МВС України, Нац. акад. внутр. справ. Київ, 2018. С. 150–151. **22.** Мельник Д. С. Щодо потреби удосконалення нормативно-правового регулювання запобігання правопорушенням в Україні // *Omul, criminologia, știința : conferință științifică internațională* (Chișinău, 24 martie 2023). Chișinău : Institutul de Științe Penale și Criminologie Aplicată, 2023. Vol. 1. Pp. 469–472. **23.** Павленко С. О. Підготовка поліцейських в умовах реформування системи освіти МВС України відповідно до європейських стандартів. *Молодий вчений*. 2017. № 4 (44). С. 331–336.

Надійшла до редколегії 19.05.2025

Прийнята до опублікування 11.06.2025

Melnyk D. S. Current Issues in Normative and Legal Regulation of Crime Prevention in Ukraine: Necessity for Improvement

The article reflects the actual state of legal regulation of activities aimed at preventing crimes and other offences in Ukraine. Undoubtedly, there are problematic aspects and a necessity for improvement.

In particular, Ukraine currently lacks an adequate legislative framework for the prevention of offences that would correspond to the growing level of crime and threats to Ukraine's national security. In the absence of a special law, a significant part of the organisational issues of offence prevention is regulated by the statutes and, consequently, by departmental regulations.

There are also problematic issues in law enforcement practices regarding crime prevention: such activities focus not on the causes and conditions of crime and its development, but on the end results of criminal activity, which are mainly addressed through repressive measures. The insufficient level of professional training of the staff involved affects the effectiveness of crime prevention.

As a result, law enforcement agencies give priority to repressive measures and do not pay sufficient attention to the prevention of offences: it is often carried out in an unsystematic, situational manner and to the minimum extent necessary, and therefore remains insufficiently implemented in the practice of Ukrainian law enforcement agencies.

Based on the results, measures to improve legislative regulation of prevention in Ukraine have been proposed. It is necessary to adopt the law 'On the Fundamentals of Crime Prevention' and to develop regulatory and legal acts at the state and departmental levels aimed at its implementation and to ensure their implementation. The process of training and educating law enforcement officers in legal awareness requires constant improvement.

Keywords: crimes, offences, prevention, regulatory and legal regulation, problems, improvement.

